

عملکرد تسهیلات اعطایی به بخش صنعت استان مرکزی در

سالهای ۱۳۸۲-۱۳۷۹^{*}

وجوه اداره شده- تکلیفی- رهبری

زهرا آخانی^{xx}

۱. مقدمه

اهمیت سرمایه‌گذاری در رشد و توسعه اقتصادی و تأثیر آن بر متغیرهای کلان اقتصادی نظیر اشتغال و تولید بر همه آشکار است. کشورهای در حال توسعه، منابع سرمایه‌گذاری محدودی دارند به‌طوری که دولت‌ها در سرمایه‌گذاری دخالت می‌کنند. دخالت دولت در کشورهای جهان سوم به شکل‌های گوناگون است اما بیشتر دولت‌ها برای دستیابی به اهداف توسعه‌ای خود اقدام به تدوین برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی یا تضمین سرمایه‌گذاری خارجی می‌کنند.

در برنامه‌های توسعه، دولت با گسترش مؤسسه‌های مالی سرمایه‌گذاری مانند بانکهای سرمایه‌گذاری و مؤسسه‌های توسعه مالی و حمایت از آنان برای اعطای وام‌های سرمایه‌گذاری با نرخهای کارمزد حمایت شده، اتخاذ سیاستهای پولی و مالی مناسب برای شکل‌گیری و گسترش بازار سرمایه و سرمایه‌گذاری مستقیم در بخش‌های تولیدی برای افزایش سرمایه‌گذاری و در نهایت افزایش اشتغال و تولید، به دخالت در بخش‌های حقیقی اقتصاد پرداخته است.

در اقتصاد ایران به‌ویژه در برنامه‌های اول و دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، ساختار تأمین مالی با اتکا به نظام بانکی شکل گرفته و سالیانه دولت بانکها را مکلف می‌کند تا بخشی از منابع داخلی خود را به سرمایه‌گذاری با شرایط تعیین شده از سوی دولت اختصاص دهند. در برنامه سوم توسعه به دلیل افزایش نرخ بیکاری و افزایش عرضه نیروی کار، رویکرد دولت نسبت به سرمایه‌گذاری و مقوله اشتغال تغییر کرد. به ط

^{*} این مقاله برگرفته از یک طرح تحقیقاتی با همین عنوان می‌باشد که توسط مؤلف و با همکاری گروه کارشناسی کارگروه

اشتغال و سرمایه‌گذاری استان مرکزی تهیه شده است.

^{xx} کارشناس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان مرکزی

مازاد درآمد نفتی، مبالغی را با عنوان وجوه اداره شده به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف تولیدی و طرح‌های اشتغال‌زا و ایجاد صنایع کوچک اختصاص داد تا بتواند تقاضای نیروی کار را افزایش دهد. در راستای تحقق اهداف مندرج در ماده ۵۴^۱ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور، دولت سالیانه تسهیلاتی (تکلیفی و وجوه اداره شده) را به استانها از جمله استان مرکزی ابلاغ کرد. تسهیلات مذکور، آثار متعددی را بر اقتصاد استان بر جای گذاشته است. کارگروه اشتغال و سرمایه‌گذاری با توجه به اهمیت موضوع و بازخورد عملکرد استان در مورد تسهیلات تکلیفی و وجوه اداره شده، مطالعه و نظارت بر عملکرد تسهیلات اعطایی به بخش صنعت را در دستور کار خود قرار دادند که در اینجا به نتایج حاصل از آن پرداخته می‌شود.

۲. میزان تسهیلات اعطایی طی سالهای ۱۳۸۲-۱۳۷۹

از ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۲ تسهیلات ابلاغی به استان بی‌ش از ۷۱۰ میلیارد ریال بوده است که با توجه به شرایط اقتصادی استان و وجود زمینه‌های مناسب سرمایه‌گذاری در بخش صنعت، کارگروه اشتغال و سرمایه‌گذاری بیش از نیمی از تسهیلات را به این بخش (۳۶۰ میلیارد ریال) اختصاص داد. همانطور که اشاره شد بخش صنعت به عنوان یکی از بخش‌های مهم و تأثیرگذار بر اقتصاد استان، انتخاب گردید. جامعه آماری نیز شامل تمامی واحدهای صنعتی است که طی سالهای ۱۳۸۲-۱۳۷۹ از طریق کارگروه اشتغال و سرمایه‌گذاری جهت دریافت وام، به بانکها معرفی و طرح آنها تصویب شده است.

برای دستیابی به اهداف مطالعه، دو نوع پرسشنامه تدوین شد که یکی از آنها با مراجعه حضوری به واحدهای تولیدی و دیگری با ارسال به بانکها و از طریق اطلاعات مندرج در پرونده متقاضیان تکمیل شد که پس از بررسی و بازبینی آنها نتایج اعلام شد. برای سهولت تجزیه و تحلیل، اطلاعات به سه گروه تقسیم شد:

الف - واحدهایی که دوره مشارکت آنها پایان یافته و طرح به بهره‌برداری رسیده است البته واحدهای یاد شده ممکن است فعال یا تعطیل باشند.

۱. به دولت اجازه داده می‌شود در قالب لوایح بودجه و از طریق وجوه اداره شده، تسهیلات متناسب با سهم متقاضیان سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغال‌زا و صنایع کوچک و قسمتی از سود و کارمزد تسهیلات یاد شده را در قالب این قانون تأمین کند. همچنین بخشی از تسهیلات اعتباری نظام بانکی باید برای حمایت از صنایع کوچک و اشتغال‌زا اختصاص یابد.

ب - واحدهایی که دوره مشارکت آنها به پایان نرسیده و طرح نیز مورد بهره‌برداری قرار نگرفته است که در اصطلاح به آنها طرحهای در حال اجرا می‌گویند.

ج - واحدهایی که به دلایل متعدد وام دریافت نکرده‌اند (تخصیص نیافتن، انصراف مجری و نظایر آن) که به گروه سایر تعلق دارد.

به‌طور کلی مجموع تسهیلات اعطایی به بخش صنعت استان بالغ بر ۳۶۰ میلیارد ریال بوده است که به ۳۹۶ طرح اعطا شد. البته پرسشنامه‌های تکمیلی، مربوط به ۳۷۳ واحد با میزان تسهیلات اعطایی ۳۳۰ میلیارد ریال است.^۲ از مجموع ۳۷۳ طرح ۶۷/۸ درصد فعال، ۲۰/۶ درصد تعطیل و ۹/۴ درصد در حال اجرا بوده‌اند. به عبارت دیگر ۹۰ درصد تسهیلات در استان جذب شده است که نشان‌دهنده توان استان در جذب تسهیلات در بخش صنعت است.

متوسط تسهیلات پرداختی به هر طرح یا کارگاه تولیدی ۸۸۴/۸ میلیون ریال بوده است. متوسط تسهیلات پرداختی برای طرحهای فعال ۸۴۵/۲ میلیون ریال و برای طرحهای تعطیل ۴۴۵ میلیون ریال است. همان‌طور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود طرحهای تعطیل نسبت به سایر طرحها از ابعاد کوچکتری برخوردارند در حالی که طرحهای در حال اجرا با رقم ۲۱۹۷/۷ میلیون ریال نسبت به سایر گروه‌ها مبلغ بیشتری را به خود اختصاص داده‌اند. بنابراین به‌نظر می‌رسد طرحهای بزرگتر به دلیل ویژگی خاص آنها دوره اجرای بیشتری دارند. موضوع قابل توجه این است که ابعاد طرحهای تعطیل به‌طور متوسط از طرحهای فعال و در حال اجرا کوچکتر است که این امر دلایل متعددی دارد و می‌توان به بعضی از آنها اشاره کرد.

به‌عنوان مثال طرحهای کوچکتر، در گروه زیربخش‌های مزیت‌دار استان نیستند و اغلب از فن‌آوری کمتری نسبت به دیگران برخوردارند بنابراین در رقابت با سایر رقبای دچار مشکل می‌شوند. همچنین طرحهای کوچکتر به دلیل عدم تأمین مالی و کمبود سرمایه در نوسانهای اقتصادی آسیب‌پذیرند. البته این مورد در صنایعی مشاهده می‌شود که مدیران از قدرت ری‌سک‌پذیری کمتری برخوردارند.

۱. به دلیل حضور نداشتن مجریان طرحها و نبود فرد مناسب برای پاسخگویی به ۲۳ طرح (با تسهیلات ۳۰ میلیارد ریال).

جدول شماره ۱. تعداد و میزان تسهیلات اعطایی کارگاه‌های استان طی سالهای (۱۳۷۹-۱۳۸۲)

شرح	تعداد	سهم	تسهیلات (میلیون ریال)	سهم	متوسط تسهیلات پرداختی به هر طرح (میلیون ریال)
فعال	۲۵۳	۶۷/۸	۳۱۳۸۳۰/۶	۶۴/۶	۸۴۵/۲
تعطیل	۷۷	۲۰/۶	۳۳۸۲۲	۱۰/۲۲	۴۴۵
در حال اجرا	۳۵	۹/۴	۷۶۹۲۱	۲۳/۲	۲۱۹۷/۷
سایر	۸	۲/۱	۶۳۵۷	۱/۹۲	۷۹۴/۶
کل	۳۷۳	۱۰۰	۳۳۰۹۳۰	۱۰۰	۸۸۴/۸

مأخذ: یافته‌های تحقیقاتی

۳. بررسی طرحها به تفکیک نوع تبصره و سال

از ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۲ از مجموع تسهیلات اعطایی (۳۳۰۹۳۰ میلیون ریال) به ترتیب سهم وجوه اداره شده ۵۴ درصد، تسهیلات تکلیفی ۲۸ درصد و رهبری ۱۸ درصد بوده. که به نظر می‌رسد دولت برای تحقق ماده ۵۴ قانون برنامه سوم مصمم بوده است اما با بررسی روند اعطای تسهیلات طی سالهای ۱۳۷۹-۱۳۸۲ نگرانی در مورد تصمیم‌گیریها افزایش می‌یابد. تسهیلات اعطایی به ترتیب حدود ۴۶۸۹۹/۷ میلیون ریال در ۱۳۷۹، ۱۵۳۷۸۸/۵ میلیون ریال در ۱۳۸۰، ۱۲۰۷۶۰/۹ ریال در ۱۳۸۱ و ۹۴۸۱ میلیون ریال در ۱۳۸۲ است.

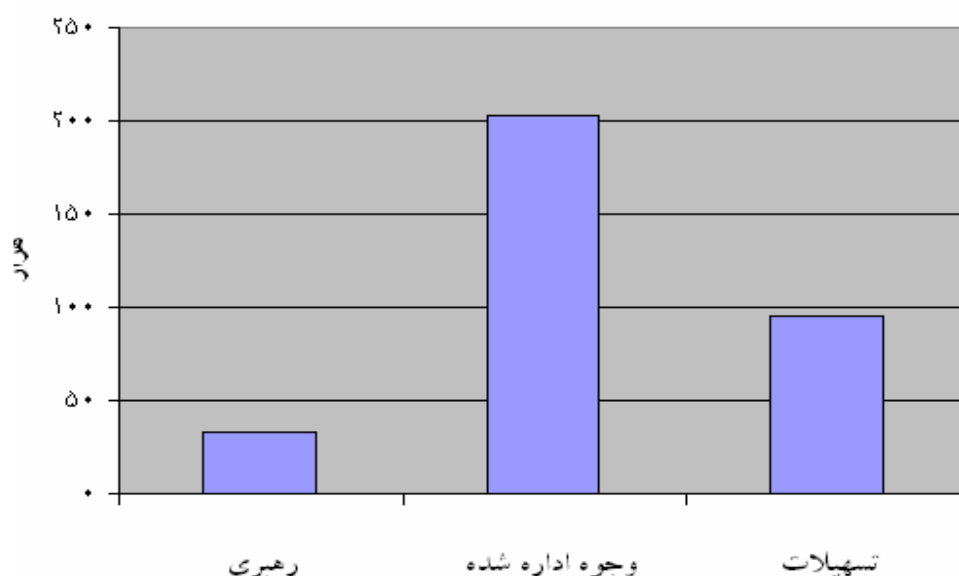
نسبت تغییرات سالیانه از ۱۳۷۹-۱۳۸۲ اختلاف قابل ملاحظه‌ای را نشان می‌دهد و همانطور که از نمودار شماره (۱) ملاحظه می‌گردد این نسبت طی سالهای ۱۳۷۹-۱۳۸۰ حدود ۳۲۸ درصد بوده است. به عبارت دیگر در سالهای ۱۳۸۱-۱۳۸۰ به (۹۲-) درصد و در سالهای ۱۳۸۲-۱۳۸۱ به (۲۸-) درصد رسیده است. در نتیجه ناهماهنگی و ناموزونی اعطای تسهیلات و تمرکز بیشتر آن در سالهای ۱۳۸۰-۱۳۸۱ موجب ایجاد مشکلات متعددی برای اعطاکنندگان تسهیلات و متقاضیان شد که در صورت توزیع مناسب این آمار بین سالهای ذکر شده، آثار آن به این شرح خواهد بود:

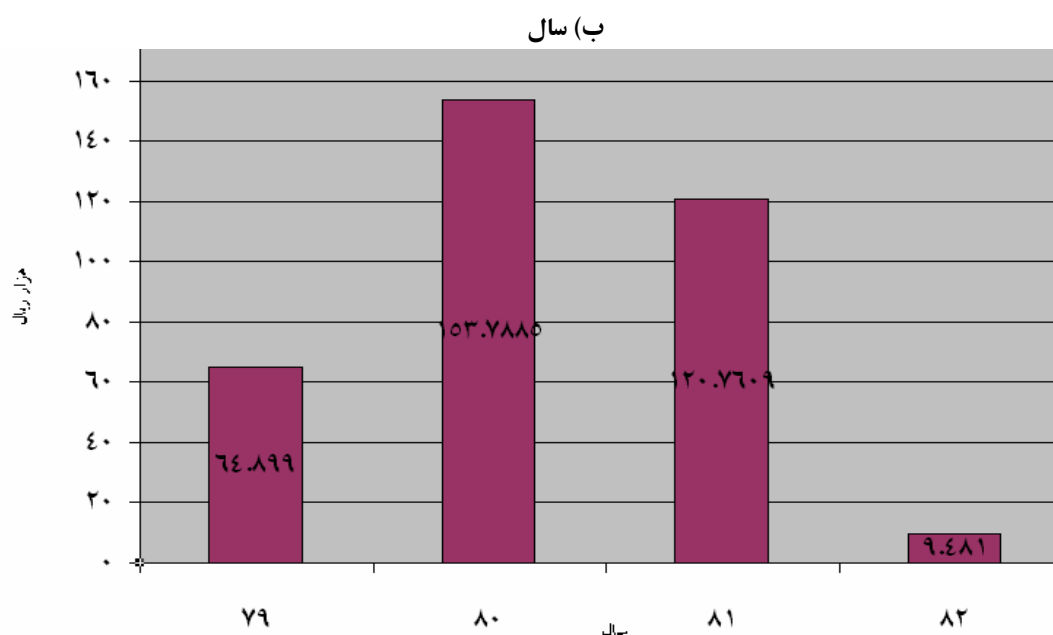
الف - در صورتی که اعطای تسهیلات به‌طور هماهنگ در سالهای مختلف توزیع شود تعداد متقاضیان و بررسی طرحها نیز در سالهای برنامه به‌طور منظم تقسیم خواهد شد در نتیجه بررسیها سریع‌تر و با دقت بیشتر انجام می‌شود و متقاضیان دچار مشکل نمی‌شوند.

عملکرد تسهیلات اعطایی به بخش صنعت ... ۹

- ب - امکان تخصیص در سالهای مختلف آسان تر می شود زیرا بعضی از متقاضیان سالهای ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ به دلیل عدم تخصیص تاکنون موفق به دریافت تسهیلات نشده اند و با توجه به افزایش هزینه های سرمایه گذاری و تولید، توجیه طرح پس از سه یا چهار سال دچار تغییر می شود.
- ج - افزایش ناگهانی تسهیلات در یک سال موجب هجوم متقاضیان شده و سطح توقع آنها را از نظام دولتی افزایش می دهد و تأمین نکردن آنها یا طولانی بودن زمان دریافت تسهیلات (به دلایل مختلف) موجب کاهش اعتماد بخش خصوصی می شود و امکان برنامه ریزی را از دولت سلب می کند.
- د - اعطای تسهیلات به صورت متعادل در سالهای مختلف، امکان تخصیص بهینه منابع را فراهم کرده و طرحهای گزینش شده از توجیه فنی - اقتصادی بیشتری برخوردار خواهند بود.

نمودار شماره ۱. مقایسه انواع تسهیلات پرداختی در سالهای ۱۳۷۹-۱۳۸۲
الف) منابع

مأخذ: یافته‌های تحقیق

۴. وضع تسهیلات از نظر سهم آورده

در کشورهای در حال توسعه برای متقاضیان سرمایه‌گذاری در طرح‌های تولیدی، به دلیل نبود بازار متشکل سرمایه و دسترسی نداشتن به بازارهای مالی، تسهیلات اعطایی نقش بارزی را در جذب سرمایه‌ها ایفا می‌کند. بنابراین سهم آورده متقاضیان در سرمایه‌گذاری تسهیلات از اهمیت بیشتری برخوردار است. به همین دلیل دولتها در کشورهای جهان سوم تلاش می‌کنند با حمایت سرمایه‌گذاران و اعطای وام، سرمایه‌های بخش خصوصی را نیز جذب کنند.

در این پژوهش از مجموع ۳۳۰۹۳۰ میلیون ریال تسهیلات اعطایی بیش از ۴۴۸۷۴۵ میلیون ریال جذب سرمایه بخشی خصوصی شده است که به عنوان سهم آورده (۵۸ درصد) در سرمایه‌گذاریها و طرح‌ها ثبت می‌شود. ضریب همبستگی بین تسهیلات اعطایی و میزان جذب سرمایه‌های بخش خصوصی ۹۳ درصد است، از این رو به نظر می‌رسد تسهیلات اعطایی بانکها تأثیر مستقیمی بر جذب سرمایه‌های داخلی افراد داشته است. اما پرسشی که مطرح می‌شود این است که آیا سهم آورده متقاضیان در طرح‌های گوناگون متفاوت است؟ همان‌طور که یادآوری شد، سهم آورده متقاضیان ۵۸ درصد است و فقط ۱۰ درصد طرح‌های منتخب کمتر از ۲۰ درصد، سهم آورده داشته‌اند.

۵. وضع طرحها از نظر مقیاس

برای تبیین موضوع، مقیاس بر اساس میزان سرمایه گذاری به پنج گروه تقسیم شده است که به ترتیب کمتر از ۱۰۰، ۱۰۰ تا ۴۹۹، ۵۰۰ تا ۹۹۹، ۱۰۰۰ تا ۴۹۹۹ و ۵۰۰۰ میلیون ریال و بیشتر است.

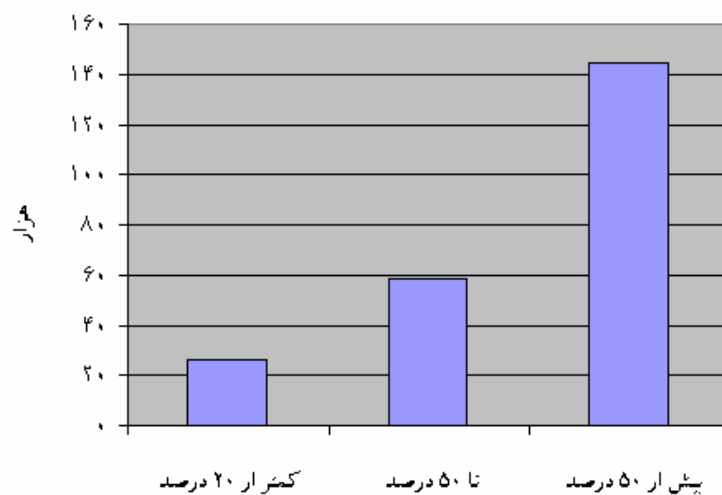
بررسی طرحها از نظر تعداد و میزان تسهیلات اعطایی نشان دهنده شرایط اقتصادی استان برای اجرای طرحهای متوسط است. همان طور که در نمودار شماره ۲ مشاهده می شود توزیع تسهیلات در گروه های یاد شده از نظر تعداد توزیع، شرایط نسبتاً متعادلی دارد اما از نظر تسهیلات اعطایی توزیع به نفع طرحهایی با تسهیلات ۱۰۰۰ تا ۴۹۹۹ میلیون ریال است که بیشتر در گروه طرحهای متوسط قرار دارند.

جدول شماره ۲. تسهیلات اعطایی از نظر مقیاس سرمایه گذاری (طرحهای کوچک، متوسط و بزرگ)

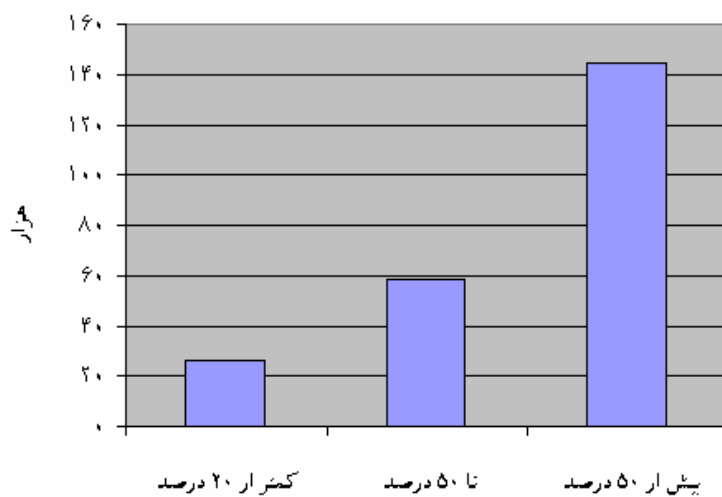
شرح (میلیون ریال)	فعال	تعطیل	در حال اجرا	کل
کمتر از ۱۰۰	۲۲/۱۳	۲۵/۹۷	۲/۸۴	۲۱/۱۸
۱۰۰ تا ۴۹۹	۳۰/۴۳	۴۵/۴۵	۱۱/۴۳	۳۲/۱۷
۵۰۰ تا ۹۹۹	۱۷/۷۹	۱۹/۴۸	۲۰	۱۷/۹۶
۱۰۰۰ تا ۴۹۹۹	۲۸/۸۵	۹/۰۹	۵۱/۴۳	۲۶/۸۱
۵۰۰۰ تا ۹۹۹۹	۰/۵۷	۰	۱۴/۲۹	۱/۸۸
کل	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: یافته های تحقیق

نمودار ۲. مقایسه سهم آورده و مقیاس تحصيلات پرداختی واحدهای صنعتی استان
الف) سهم آورده

ب) میزان تسهیلات

۶. اشتغال

یکی از اهداف مهم برنامه سوم توسعه کاهش نرخ بیکاری استانها از طریق اعطای تسهیلات بوده است. به طور کلی توزیع اعتبارات و تسهیلات بر اساس نرخ بیکاری انجام می شود. بنابراین این

عملکرد تسهیلات اعطایی به بخش صنعت ... ۱۳

پرسش مطرح است که آیا تسهیلات اعطایی، اهداف برنامه را پوشش داده است؟ میزان پیش‌بینی‌ها تا چه اندازه تحقق یافته است؟

طی سالهای ۱۳۸۲-۱۳۷۹ پیش‌بینی شده بود که ۶۶۵۹ فرصت شغلی در کارگاه‌های تولیدی بخش صنعت ایجاد می‌شود اما در حقیقت فقط برای ۲۷۹۶ نفر ای‌جاد اشتغال شده است. بنابراین ۴۲ درصد پیش‌بینی‌های انجام شده تحقق یافته و ضریب همبستگی بین اشتغال ایجاد شده و میزان تسهیلات اعطایی حدود ۳۶ درصد بوده است. از این‌رو به‌نظر می‌رسد سیاست اعطای تسهیلات در بهبود بازار کار کشور به‌طور مستقیم تأثیر چندانی نداشته است اما اگر دولت افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تولید را مورد توجه قرار دهد با اعطای تسهیلات می‌تواند نقش مؤثری را ایفا کند که در صورت تحقق آن به‌طور غیرمستقیم اشتغال افزایش خواهد یافت.

از مجموع ۲۷۹۶ شغل ایجاد شده سهم افراد با تحصیلاتی پای‌ن‌تر از دیپلم ۴۷/۷ درصد، دیپلم ۴۵/۷ درصد، افراد با تحصیلات عالی ۱۲/۵۵ درصد است. در ادبیات رشد و توسعه به‌عامل تحصیلات افراد توجه ویژه‌ای شده است. به‌همین‌علت در کشورهای توسعه‌یافته تلاش می‌کنند تا افراد با تحصیلات عالی یا آموزش‌دیده را جذب کنند زیرا بر این باورند که افراد تحصیل‌کرده از بهره‌وری و کارایی بیشتری نسبت به دیگران برخوردار هستند.

موضوع قابل‌تأمل این است که افراد تحصیل‌کرده سهم کمتری در صنعت کشور دارند. در ۱۳۸۱ سهم افراد تحصیل‌کرده دانشگاهی از کل شاغلان در کشور ۱۲ درصد (استان ۱۷ درصد) بوده است بنابراین به‌نظر می‌رسد ساختار صنعتی کشور دچار مشکلاتی است که باید در برنامه‌ریزی‌ها به این موضوع توجه بیشتری شود. یادآوری می‌شود که استان مرکزی نسبت به استانهای دی‌گر در جذب افراد تحصیل‌کرده دانشگاهی از شرایط مساعدتری برخوردار است اما واقعیت این است که شرایط مطلوبی بر ساختار صنعت استان و کشور حاکم نیست.

۷. متوسط سرمایه‌گذاری برای هر شغل

طی سالهای ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۲ به‌طور متوسط هزینه ایجاد هر شغل در بخش صنعت استان از منبع تسهیلات اعطایی معادل ۱۱۸ میلیون ریال بوده که با احتساب سهم آورده به‌طور متوسط برای هر شغل ۲۷۹ میلیون ریال سرمایه‌گذاری انجام شده است.

۸. بررسی وضع تسهیلات اعطایی به تفکیک شهرستانها

از مجموع طرحهای منتخب طی سالهای مورد بررسی از نظر تعداد تسهیلات به ترتیب به شهرستان اراک ۴۹/۱۸ درصد، ساوه ۱۳/۸۶ درصد، شازند ۱۰/۶ درصد، محلات ۸/۱۵ درصد، خمین ۷/۰۷ درصد، تفرش ۳/۰۸ درصد و آشتیان ۲/۱۷ درصد اختصاص یافته است که ارقام یاد شده از نظر تسهیلات اعطایی به ترتیب ۴۸، ۱۶/۱۴، ۶/۵۶، ۵/۶۱، ۱۰، ۷/۳ و ۱/۶ درصد بوده است. بنابراین شهرستان اراک بیشترین میزان تسهیلات را به خود اختصاص داده است.

سرانه پرداختی تسهیلات به هر یک از شهرستانها نشان می‌دهد که شهرستان تفرش با رقم ۴۲۱/۱۵ میلیون ریال بیشترین و شازند با سهم ۱۶۳ میلیون ریال کمترین میزان سرانه پرداختی تسهیلات را به خود اختصاص داده است.

نسبت تعطیلی به کل واحدها از نظر تعداد واحد و تسهیلات اعطایی نشان می‌دهد که در شهرستانهایی که زمینه سرمایه‌گذاری مساعدتر دارند این نسبت کمتر است. نسبت یاد شده برای شهرستان اراک کمترین و برای شهرستان تفرش بیشترین مقدار است.

۹. وضع تسهیلات به تفکیک کدهای طبقه‌بندی صنعتی استاندارد بین‌المللی

از مجموع ۳۷۳ کارگاه صنعتی استان، بیشترین سهم از نظر تعداد به ترتیب به زیرگروه‌های فلزی فابریکی، شیمیایی و چوب اختصاص دارد اما از نظر میزان تسهیلات به ترتیب زیربخش‌های فلزی فابریکی، شیمیایی، وسایل نقلیه موتوری، صنایع غذایی و ماشین‌آلات و تجهیزات بیشترین سهم را دارند. نسبت تعطیلی در زیرگروه‌های فلزی فابریکی، وسایل نقلیه موتوری، کانی غیرفلزی کمتر از سایر گروه‌هاست. با توجه به اینکه شرایط حاضر در صنعت استان نشان‌دهنده مزیت استان در زمینه‌های یاد شده است، بنابراین هر چه حرکت به سوی گرایش‌های مزیت‌دار استان باشد احتمال موفقیت بیشتر خواهد شد زیرا صنایع مستقر با ایجاد هم‌افزایی صنعتی و وجود شرایط رقابتی امکان رشد مساعدتری دارند تا صناعی که به صورت مجرد تولید می‌کنند.

۱۰. وضع تسهیلات به تفکیک دستگاه‌های اجرایی

مجموع تعداد و تسهیلات اعطایی به طرحهای سرمایه‌گذاری نشان می‌دهد که سازمان صنایع و معادن با سهم ۶۸/۷۸ درصد تسهیلات و ۳۹/۶۸ درصد تعداد واحدها در جایگاه اول قرار دارد و

عملکرد تسهیلات اعطایی به بخش صنعت ... ۱۵

صنایع دستی در آخرین ردیف قرار گرفته است. اداره کل تعاون و جهاد کشاورزی نیز در ردیف دوم و سوم قرار دارند.

نسبت تعطیلی به کل واحدها (تعداد و تسهیلات) نشان می‌دهد که سازمان صنایع و معادن کمترین نسبت و صنایع دستی و اداره کل تعاون بیشترین میزان را داشته‌اند. اگرچه سهم تعطیلی در سازمان صنایع و معادن بیشتر است اما به دلیل کمتر بودن سهم تعطیلی واحدها، موفقیت آن نسبت به سایر دستگاه‌ها بیشتر است که دلایل آن را می‌توان به این شرح اعلام کرد:

الف- واحدهای تحت پوشش اداره کل تعاون به دلیل انتظار از حمایت‌های دولت اقدام به تشکیل تعاونی می‌کنند و پس از دریافت کمک‌ها و حمایت‌ها به دلایل متعدد نظری همکاری نکردن شرکاء با یکدیگر با تعطیلی مواجه می‌شوند.

ب- واحدهای تحت پوشش جهاد کشاورزی به طور عمده بیشتر صنایع روستایی هستند که سطح فن آوری نسبتاً پایینی دارند و احتمال تعطیلی آنها به دلیل تحمل نکردن نوسانهای بازار و انعطاف‌پذیری نبودن بیشتر است.

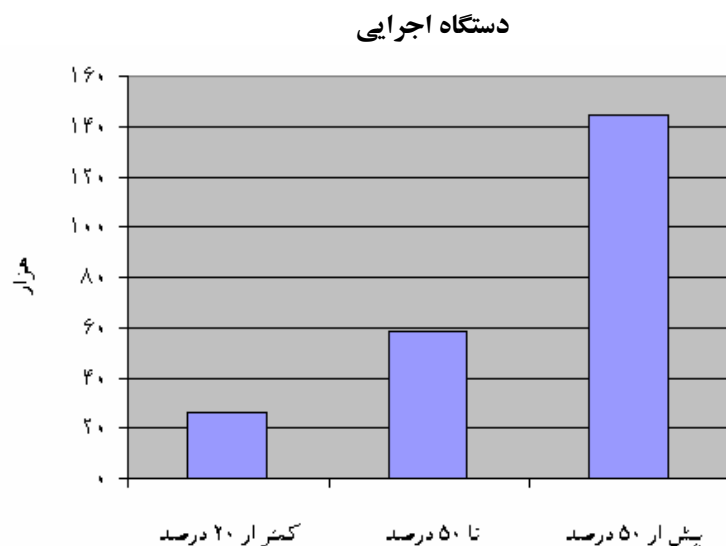
ج- متقاضیان واحدهای تحت پوشش سازمان صنایع و معادن نسبت به سایر اداره‌ها بیشتر است که این عامل، موجب اولویت‌بندی آنها می‌شود. در این راستا متقاضیانی که طرح‌های آنها توجیه بیشتری دارند انتخاب می‌شوند بنابراین احتمال خطا کمتر خواهد بود.

جدول شماره ۳. وضع تسهیلات به تفکیک دستگاه اجرایی

دستگاه اجرایی	تعداد	سهم (درصد)	مبلغ (میلیون ریال)	سهم (درصد)	نسبت واحدهای تعطیلی تسهیلات (درصد)	تعداد (درصد)
تعاون	۸۸	۲۳/۵۹	۶۳۹۸۸/۴۸	۱۹/۳۴	۲۹/۵	۲۰/۴
جهاد کشاورزی	۱۳۲	۳۵/۳۹	۳۹۰۳۸/۸	۱۱/۸۰	۲۳/۷	۱۵/۳
صنایع و معادن	۱۴۹	۳۹/۶۸	۲۲۷۶۰۴/۸	۶۸/۷۸	۱۲	۶/۴
صنایع دستی	۵	۱/۳۴	۲۹۸	۰/۰۹	۴۰	۵۴
کل	۳۷۳	۱۰۰	۳۳۰۹۳۰/۰۸	۱۰۰	۲۰/۶	۲۰/۲۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نمودار شماره ۴. مقایسه نسبت تسهیلات اعطایی به طرح‌های تعطیل به کل تسهیلات به تفکیک

مأخذ: یافته‌های تحقیق

۱۱. وضع تسهیلات به تفکیک بانکهای عامل

از مجموع تعداد و تسهیلات اعطایی بانکهای استان بیشترین سهم، مربوط به بانک صادرات و صنعت و معدن و کمترین آن مربوط به بانک کشاورزی است و بانکهای ملی، سپه، تجارت، ملت به ترتیب در رتبه‌های سوم تا ششم قرار دارند. نسبت تعطیلی در بانکهای عامل استان متفاوت است. به طوری که بانک صادرات استان کمترین نسبت تعطیلی را نسبت به سایر بانکها داشته و بانک کشاورزی و تجارت بیشترین درصد را دارند. به نظر می‌رسد به رغم بالا بودن سهم بانک صادرات احتمال خطا در این بانک نسبت به سایر بانکها کمتر بوده و دلیل اصلی آن بررسی کارشناسانه و دقیق تر طرحها توسط این بانک نسبت به سایر بانکهاست.

جدول شماره ۴. وضع تسهیلات اعطایی به تفکیک بانکهای عامل

بانک	تعداد	میزان	متوسط مبلغ هر طرح	نسبت طرحهای تعطیل به کل طرحها	تسهیلات
تجارت	۳۱	۸/۳	۱۳۱۳۳/۱	۱۲/۴	۵
سپه	۴۶	۱۲/۳	۲۹۵۹۹/۵	۲۴	۱۷
صادرات	۱۰۵	۲۸/۲	۱۶۰۲۹۲/۳	۲۴/۳	۱۰
صنعت و معدن	۱۲۲	۳۲/۷	۸۴۸۴۸	۳۱/۷	۱۲/۶
کشاورزی	۱۱	۲/۹	۳۶۵۶	۳۹	۳۱/۸
ملت	۲۱	۵/۶	۷۰۷۵	۱۴/۳	۴/۴
ملی	۳۷	۹/۹	۳۲۳۲۶/۱۸	۲۷/۲	۲۷/۹
جمع کل	۳۷۳	۱۰۰	۳۳۰۹۳۰/۰۸	۲۸	۱۰/۱۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

۱۲. مشکلات واحدهای تولیدی

تولیدکنندگان در مرحله دریافت تسهیلات از بانک به ترتیب ۱۷ درصد در فرایند تصویب طرح و عقد قرارداد و ۸/۷ درصد نیز در مرحله دریافت تسهیلات از بانک مشکل داشته‌اند که مهم‌ترین آنها در ارتباط با بانکها عبارت‌اند از:

الف- ارزیابی غیرواقعی وثایق و تهیه وثیقه و ضامن معتبر،

ب- تهیه پیش فاکتور و محدودیت خرید از تولیدکنندگان،

ج- رضایت‌نامه از سایر صنایع،

د- سود بانکی،

ه- طولانی‌بودن زمان دریافت تسهیلات،

و- قوانین محدودکننده بانکها.

در مرحله تجهیز و اجرا نیز تولیدکنندگان مشکلات اصلی خود را به ترتیب، ناکافی‌بودن وام (۳۱ درصد)، دریافت نکردن به موقع تسهیلات (۲۷/۳ درصد)، افزایش قیمت (۲۴/۷ درصد) و عدم تأمین سهم آورده (۶/۹۲ درصد) اعلام کرده‌اند.

در مرحله بهره‌برداری از واحد تولیدی مهم‌ترین مشکل در دستیابی به بازار (۲۷/۳ درصد)، کمبود نقدینگی (۵۷/۵ درصد)، تأمین مواد اولیه (۲۶/۸ درصد) و کمبود متخصص (۱/۷۶ درصد)

بوده که مجموع عوامل یاد شده موجب شد که ۷۲ درصد واحدها کمتر از ظرفیت اسمی خود فعالیت کنند.

مشکلات مترتب بر واحدهای تولیدی موجب کاهش توان مالی ای-ن واحدها شد که به همین علت، اقساط آنها به تعویق افتاد. از مجموع طرحهای مورد بررسی ۳۲/۴ درصد دارای اقساط معوق هستند که آثار و پیامدهای منفی بر بانکها به همراه دارند. مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

- افزایش مراحل اداری در بانکها به دلیل اختراهای پی در پی،
- کاهش منابع مالی برای وام به سائر متقاضیان،
- فشارهای مضاعف به متقاضیان.

۱۳. پیشنهادها

در این پژوهش مشاهده شد که ارائه تسهیلات، نقاط ضعف و قوتی دارد اما در صورتی که استان بخواند در برنامه چهارم در فعالیتهای صنعتی سرمایه‌گذاری کند و میزان موفقیت خود را در جذب سرمایه‌گذاری و ایجاد اشتغال افزایش دهد اقداماتی به این شرح پیشنهاد می‌شود:

الف- ابتدا قوانین و مقررات بانکها به گونه‌ای تدوین شود که در ارزیابی وثیقه، بانکها به صورت یکسان عمل کنند و دوم، مقدار وثیقه‌ها برابر میزان وام اعطایی به هر سرمایه‌گذار باشد.

ب- انتخاب طرحها تا جای ممکن مطابق با گرایشات مزیت‌دار استان به‌ویژه در زیربخشهای فلزی فابریکی، وسایل نقلیه موتوری، شیمیایی و لاستیکی، کانی غیرفلزی و ماشین‌آلات و تجهیزات باشد،

ج- پرهیز از بخشی‌نگری (دستگاه‌نگری) در انتخاب طرحها و توجه به نوع و توانمندی متقاضیان،

د- تشویق بانکها از راههای مختلف به‌ویژه افزایش اختیارات در بانکهایی که دارای کمترین تعطیلی بوده‌اند،

ه- توجه بیشتر به توجیه اقتصادی طرحها،

و- پرهیز از اعطای وامهای غیرمتناسب با هزینه اجرای طرح،

ز- یکسان شدن شرایط اعطای تسهیلات در بانکها،

ح- کاهش مراحل اداری در دستگاههای اجرایی، کار گروه و کاهش زمان اعطای تسهیلات.